

**TRAINING FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION THROUGH FOREIGN
LANGUAGES FOR STUDENTS OF THE SPECIALTY «INTERNATIONAL ECONOMIC
RELATIONS»**

**ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ
ВІДНОСИНИ» ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

Tetiana Kolbina

доктор педагогічних наук, професор
E-mail: Tetiana.Kolbina@hneu.net
ORCID: 0000-0002-5296-5985
Scopus Author ID: 57211374511
Харківський національний економічний
університет ім. С. Кузнеця, Україна

Tetiana Kolbina

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
E-mail: Tetiana.Kolbina@hneu.net
ORCID: 0000-0002-5296-5985
Scopus Author ID: 57211374511
Simon Kuznets Kharkiv National University of
Economics, Ukraine

ABSTRACT

State documents and the corresponding educational standard emphasize the need to prepare future specialists in the "International Economic Relations" specialty for intercultural interaction in the process of learning a foreign language. Intercultural communication (ICC) is considered as an important form of social communication and interaction of representatives of different cultures, which is carried out for the purpose of mutual knowledge, joint activities and cooperation. The ability to intercultural interaction will ensure establishing contacts with business partners and achieving the goals of economic cooperation. The purpose and result of the study discipline "Foreign language of professional direction" is the formation of students' ICC experience in the field of professional activity. In its content, sociolinguistic, sociocultural, and communicative and activity components are closely intertwined. Since language reflects the "picture of the world" of speakers of another culture and is a tool of communication, it is advisable to organize its study on the basis of communicative-activity and cultural approaches, which determine the goals, content, appropriate methods and forms of students' educational activities. The cultural approach ensures the assimilation of a foreign language as an integral part of another culture thanks to the inclusion of diverse country science information in educational materials. The communicative-activity approach contributes to the development of speech and communication skills in situations of intercultural interaction in the field of future professional activity. To manage the educational and cognitive activity of students, a model of the technology of working on a foreign language text is presented, which takes place in stages that reproduce the sequence of a person's performance of a communicative activity. Certain methods and forms of students' educational activity correspond to each stage.

Key words: *professional training, foreign languages, culture, communication, intercultural competence.*

Постановка проблеми та актуальність теми. Професійна діяльність економістів-міжнародників спрямована на організацію і розвиток ділових відносин з іноземними підприємствами і партнерами. Робота в транснаціональних і міжнародних фірмах потребує не тільки фахових знань і відповідного рівня володіння іноземними мовами, а й розвинених комунікативних умінь, які б забезпечили ефективну взаємодію в умовах міжкультурного середовища.

У сучасному світі майбутній фахівець міжнародних економічних відносин має навчитися в університеті здійснювати ефективну комунікацію з іноземними партнерами, проводити переговори на міжнародному рівні, працювати в міжкультурних «командах», засвоїти правила бізнес-етики.

У державних документах і в освітньому стандарті професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Міжнародні економічні відносини» акцентовано на необхідності формування комунікативної компетентності у сфері професійної діяльності, здатності до ефективної міжкультурної комунікації. Для міжкультурної взаємодії сучасному фахівцю вкрай необхідно опанувати іноземну мову, гнучкість її використання забезпечить налагодження контактів з діловими партнерами, здійснення комунікації з ними, досягнення визначених цілей співробітництва. Міжкультурна компетентність вважається основним компонентом професійної компетентності фахівця

зовнішньоекономічної діяльності, запорукою забезпечення його мобільності й конкурентоспроможності на світовому ринку праці.

Тож підготовка майбутніх фахівців спеціальності «Міжнародні економічні відносини» до міжкультурної комунікації у сфері професійної діяльності є актуальною педагогічною проблемою, вирішення якої має важливе значення як для самореалізації майбутнього фахівця, так і українського суспільства в цілому.

Мета статті: на основі аналізу наукової літератури з'ясувати сутність понять «професійна комунікація», «міжкультурна взаємодія»; показати складники іншомовної підготовки майбутніх фахівців міжнародних економічних відносин; представити модель роботи над іншомовним текстом, визначити відповідні етапи, методи і форми навчальної діяльності студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для того, щоб з'ясувати сутність процесу професійної комунікації фахівців міжнародних економічних відносин, розглянемо поняття «професійна комунікація» і «міжкультурна взаємодія» на основі аналізу наукової літератури.

У педагогічних дослідженнях (Л. Барановська, І. Бех, Н. Бібік, Н. Волкова, О. Москаленко, О. Савченко, О. Федій та ін.), які присвячені основним аспектам професійної комунікації і формуванню комунікативної компетентності фахівців у різних сферах економічної діяльності, доведено:

- співпраця фахівців у будь-якій сфері професійної діяльності відбувається завдяки ефективній комунікації;
- ефективність професійної комунікації залежить від сформованості комунікативних умінь, рівня мовленнєвої компетентності, професійно значущих особистісних якостей фахівця (здатність до порозуміння на основі поваги до чужої думки, вміння працювати «в команді» та ін.);
- професійна комунікація здійснюється з дотриманням певних правил етикету.

У дослідженнях науковців з'ясовано, що професійній комунікації притаманні такі характеристики: відповідальність ділових партнерів за досягнення цілей співпраці, дотримання правил ділового етикету; обмін інформацією з використанням мови професійної діяльності (фахових термінів, понять, спеціальних мовних кліше тощо).

Нагальна потреба модернізації комунікативної іншомовної підготовки майбутніх фахівців різних освітніх напрямів постійно привертає увагу вітчизняних та закордонних науковців (С. Амеліна, С. Мединська, Л. Морська, В. Пасинок, Ю. Пассов, Г. Пікурська, Л. Руденко, Г. Скуратівська, О. Тарнопольский, С. Тимченко, М. v. Cranach, Н. Gudjons, L. Hoffmann, Н. Meyer, R. Picht та інші).

Останнім часом все більше дослідників (О. Баглай, О. Бігич, А. Бичок, Д. Демченко, І. Єрстова-Михалусь, О. Зеліковська, Л. Євдокімова-Лисогор, О. Кричківська, М. Мартиненко, С. Ніколаєва, С. Радул, О. Рембач, В. Сідоров, О. Сніговська, А. Токарева та ін.) вважають, що метою та результатом іншомовної підготовки в університеті є міжкультурна комунікативна компетентність. Така компетентність трактується як інтегративне особистісне утворення, що ґрунтується на знаннях про рідну культуру та обізнаності щодо особливостей інших культур, вміннях та навичках комунікації з представниками інших культур, морально-етичних якостях особистості.

Міжкультурна комунікативна компетентність майбутнього фахівця є, зазвичай, результатом набуття досвіду міжкультурної взаємодії під час навчання в університеті; вона свідчить про здатність майбутнього фахівця застосовувати знання іноземних мов у міжкультурному контексті. У дослідженнях зазначених науковців на підґрунті аналізу особливостей професійної діяльності запропоновано шляхи вдосконалення іншомовної підготовки з метою формування комунікативних умінь та міжкультурної компетентності, виховання у студентів професійно значущих особистісних якостей, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності засобами іноземної мови.

Разом з цим актуальною проблемою залишається визначення етапів роботи з іншомовним текстом, який є основою формування досвіду міжкультурної комунікативної компетентності на заняттях з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для економічної сфери ключовими поняттями є «комунікація» і «взаємодія», які тісно пов'язані між собою (без комунікації неможлива взаємодія, виконання спільних обов'язків і досягнення результатів спільної роботи).

Комунікація визначається як ознака «конструктивної взаємодії особистостей, соціальних груп, націй та етносів, що розгортається на основі толерантності й порозуміння» (Філософський енциклопедичний словник...: 291).

Взаємодія у психології розглядається як «внутрішній механізм життя колективу», як фактор соціальної інтеграції, соціального структурування й ефективної групової діяльності (Леонтьєв,

1997). Поняття «взаємодія» є процесом взаємного впливу суб'єктів один на одного, що породжує їхню взаємну зумовленість, зв'язки, відносини, спілкування, спільні дії та емоції (Леонтьєв, 1997; Кожушко).

На основі досліджень науковців (Г. Андреева, М. Каган, В. М'ясищев, С. Кожушко та ін.) встановлено, що соціальна взаємодія завжди спрямована на розв'язання проблеми спільними зусиллями людей, вона відбувається за певних умов і з дотриманням етичних норм та правил усіма учасниками спільної діяльності. Підкреслюється, що наслідком міжособистісної взаємодії людей є зміни у їхній діяльності, поведінці, поглядах і настановах.

Особливості під час ділової комунікації, зокрема і в сфері економічної діяльності, пов'язані з тим, що спрямованість на справу партнерів зумовлює достатній рівень готовності до взаєморозуміння, продуктивної співпраці.

Комунікація під час взаємодії людей здійснюється на різних рівнях: фізичному і психічному, матеріальному і духовному, відбувається за умови визнання іншої людини рівноправним партнером, передбачає активний зворотний зв'язок між учасниками спілкування та обмін інформацією. Зазначається, що «інформаційний обмін у процесі комунікації є абсолютно реальною взаємодією, він фіксується в матеріалізованому механізмі знаків»; «контакти між людьми передбачають втілення інформації, що передається, в тій чи іншій системі знаків, які її матеріалізують, об'єктивують, аби передати її реципієнтам» (Каган, 1972: 82-84).

Міжкультурна комунікація (МКК) розглядається як важлива форма соціальної комунікації та взаємодії представників різних культур, що здійснюється з метою взаємного пізнання, спільної діяльності та співпраці (Колбіна, 2016; Петренко, 2017). Вирішальним фактором успішності соціальної взаємодії в умовах МКК є мовленнєва компетентність, що дозволяє обирати адекватні мовні засоби відповідно до ситуації МКК і здійснювати правильну референцію предметів та явищ реальної дійсності. Сформована лінгвістична компетентність виявляється в адекватному використанні лексики, граматичній коректності мовлення, здатності правильно формулювати свої думки та розуміти інформацію, яка надходить від співрозмовника.

У рамках даної статті розглянемо аспекти формування професійної комунікативної компетентності і здатності до міжкультурної взаємодії на прикладі вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням». У її змісті тісно переплетені між собою соціолінгвістичний, соціокультурний і комунікативно-діяльнісний складники.

Лінгвістичний компонент вивчення іноземної мови спрямований не тільки на активізацію загальнонавчаної лексики і граматики, а насамперед на засвоєння професійної іноземної мови у сфері економіки (загальноекономічної й термінологічної лексики; граматичних структур, типових для усних і письмових текстів професійного спрямування; характерних ознак наукового й публіцистичного функціональних стилів). Вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» надає студентам можливість читати літературу за фахом, набути здатність обговорювати економічні проблеми та завдання професійної діяльності засобами іноземної мови.

Формування у фахівців досвіду професійної та ділової комунікації передбачає вміння складати ділові папери, контракти, угоди та інші види документів, що використовуються в зовнішньоекономічній діяльності, готувати і здійснювати презентацію підприємства та його продукції, розробляти рекламу, каталог товарів тощо. Для цього студентам необхідно засвоїти лексико-граматичні та стилістичні особливості складання різних видів ділових паперів і листів іноземним бізнес-партнерам, письмових повідомлень відповідно до комунікативного наміру.

Засвоєння лексичних, граматичних та стилістичних особливостей сучасної іноземної мови ділового спілкування, вміння оперативно і гнучко обирати мовні форми й мовленнєві засоби відповідно до умов професійної діяльності, конкретних партнерів, особливостей ведення міжнародного бізнесу забезпечує успішне вирішення завдань економічного співробітництва у міжкультурному форматі.

Під час безпосереднього контакту з діловими партнерами труднощі іншомовного спілкування пов'язані з необхідністю миттєвого пошуку точної, адекватної лексики, ймовірністю пропустити у повідомленні важливі деталі, забути частину почутої інформації або не зрозуміти зміст повідомлення у процесі його сприймання і у подальшому ймовірність викривити його зміст при передаванні іншим людям. Тож на заняттях з іноземної мови важливо сформувати у студентів вміння, які б дозволили їм компенсувати брак мовленнєвих засобів під час комунікації через недостатній рівень володіння мовою, соціального досвіду МКК. Набута дискурсивна компетентність на основі засвоєння лінгвістичних засобів комунікації забезпечує здатність створення та інтерпретації іншомовних текстів і на цій основі виробляти певну стратегію і тактику

спілкування.

Ділова комунікація у міжкультурному контексті ускладнюється тим, що партнери належать до різних культур і мають особливості комунікативної поведінки, які вони можуть не усвідомлювати й імпліцитно або експліцитно їх демонструвати. Прийняті в національній культурі норми комунікативної поведінки партнерів можуть не співпадати або ж неправильно інтерпретуватися, що може поставити під загрозу ділове співробітництво. Тож для студентів важливо не тільки вивчити іноземну мову, а й ознайомитися з особливостями іншої культури і нормами комунікативної поведінки її носіїв.

Слід завжди враховувати, що будь-яка мова є не тільки засобом комунікації, а й відображенням й акумулятором культурного багатства кожного народу, інструментом пізнання людиною культурної різноманітності світу. У процесі засвоєння вербальних і невербальних засобів іноземної мови відбувається формування «картини світу» іншого народу, що є підґрунтям для осягнення смислів його культури. Загальновідомо, що здатність людини гнучко користуватися мовою (рідною й іноземною) як засобом комунікації означає усвідомлення нею особливостей культури, які відтворюються в мові.

Отже, вивчення іноземної мови відкриває для кожної людини унікальні можливості ознайомлення з іншою культурою. Тож для орієнтування у соціокультурній реальності іншого народу на заняттях з іноземної мови доцільно розглядати не тільки різні аспекти функціонування економічної системи країни, мова якої вивчається, а й особливості національної культури, традиції і звички, специфіку комунікативної поведінки її носіїв. Поінформованість щодо національно-культурної специфіки країни, мова якої вивчається, та вміння будувати свою мовленнєву і немовленнєву комунікативну поведінку згідно з цією специфікою відіграють вкрай важливу роль у професійній комунікації.

Науковцями доведено, що посилення культурологічного аспекту іншомовної підготовки створює основу для орієнтування студентів в ситуаціях міжкультурної комунікації, усвідомлення особливостей української та іншомовної бізнес-культур, набуття вмінь продуктивного професійно-ділового спілкування з іноземними партнерами (Євдокімова-Лисогор, 2018; Кричківська, 2015; Олексенко, 2016; Токарева, 2013). Якщо організація іншомовної підготовки студентів в університеті на засадах комунікативно-діяльнісного підходу забезпечує формування комунікативних умінь засобами іноземних мов, то застосування культурологічного підходу сприяє засвоєнню мови як частини іншої культури.

З практичного досвіду викладачів іноземних мов відомо, що для орієнтування студентів щодо особливостей інших культур доцільним є залучення у навчальні матеріали курсу «Іноземна мова професійного спрямування» різнобічної культурологічної та країнознавчої інформації про країни, мова яких вивчається, для того щоб майбутні фахівці могли набути досвіду сприйняття, аналізу, порівняння й інтерпретації реалій іншої культури й усвідомити існування культурних розбіжностей, і на цій основі виробити толерантне ставлення до них.

Особливо підкреслюється, що досягнення взаєморозуміння в процесі МКК можливо на основі міжкультурного діалогу, що ґрунтується на міжкультурній толерантності. Це означає, що людина характеризується відкритістю до сприйняття специфіки іншої культури та особливостей комунікативної поведінки її представників, емпатією і доброзичливістю до партнерів з комунікації, готовністю до взаєморозуміння та взаємодії з ними (Колбіна, 2016; Євдокімова-Лисогор, 2018; Єрастова-Михалусь, 2016).

Важливим аспектом формування професійно-комунікативної компетентності в процесі іншомовної підготовки є засвоєння міжкультурних особливостей спілкування у типових ситуаціях професійної діяльності через усвідомлення узагальнених «параметрів» культури Г. Хофстеде (Hofstede, 1997), які дозволяють визначити особливості спілкування ділового партнера і порівняти їх зі специфікою професійної комунікації представників рідної культури. Студентам, наприклад, важливо усвідомити, що в різних культурах може бути інше ставлення до часу, що виявляється в плануванні роботи, дотриманні строків виконання діяльності, пунктуальності або запізненнях в особистостому житті і на роботі тощо. Різне ставлення до простору набуває особливого значення в іншомовній комунікації, оскільки у представників різних культур може бути інше відчуття особистісного простору, що виявляється у дистанції міжособистісного спілкування, проведенні перемовин, конференцій, офіційних заходів. Такий параметр культури Г. Хофстеде, як ставлення до «влади», характеризує відносини між начальником і підлеглими (авторитарний стиль управління, що передбачає вертикальні відносини і виключає критику з боку робітників, або демократичний, що ґрунтується на співробітництві і колективному обговоренні проблем). Притаманний національній

культури стиль управління особливо виявляється у міжнародному форматі взаємодії і впливає на її результат.

У процесі вивчення курсу «Іноземна мова професійного спрямування» майбутні фахівці мають не тільки засвоїти знання щодо іншої культури й набути досвіду її сприйняття, аналізу, порівняння, оцінювання, а й бути психологічно готовими до особливостей МКК, набути досвіду емоційного ставлення до різноманітних фактів іншої культури, навчитися керувати своїми почуттями та психологічними реакціями. У процесі іншомовної підготовки студенти мають навчитися правильно інтерпретувати прояви культурних відмінностей, виробити емпатійне ставлення до них. Відкритість до сприйняття культурних розбіжностей, відмова від стереотипів, готовність змінювати свої погляди на іншу культуру дозволять їм в майбутньому будувати взаємодію на підґрунті загальнолюдських цінностей.

Навчальна діяльність з формування досвіду МКК здійснюється на основі текстів у письмовій або усній формі. У навчанні іноземних мов текст розглядається, насамперед, як основа для розвитку навичок мовленнєвої діяльності в ситуаціях МКК. Зі свого досвіду викладачі іноземних мов знають, що вміння студентів читати текст зі словником, відповідати на питання до нього або їх формулювати ще не означає, що вони розуміють його смисл, можуть обговорювати зміст, висловлювати свою думку щодо отриманої інформації і пов'язувати її з тематикою у сфері професійної діяльності. Студентів необхідно навчити швидко вилучати з тексту головну інформацію, спілкуватися з теми опрацьованого тексту, що відтворює реальну ситуацію МКК, на основі використання засвоєної лексики і граматичних правил. Сформування дискурсивна міжкультурна компетентність означає здатність особистості сприймати та продукувати (в усній та письмовій формі) лексично, граматично та стилістично коректні дискурси в комунікативній ситуації МКК з урахування її екстралінгвістичних факторів (Хачатрян, 2020).

Представимо модель управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування досвіду МКК на основі іншомовного тексту (рис. 1), яка ґрунтується на розробках німецького вченого Й. Больтена (Bolten, 1999: 20). Модель у формі ромба показує на вершині початок навчальної діяльності студентів, сутність якого полягає в орієнтуванні щодо об'єкта вивчення; процес введення нової навчальної інформації (input) на етапі пізнання представлено як розширення ромба, а його звуження – «вихід» інформації (output) у вигляді засвоєних знань, набутих навичок і способів діяльності. З наведеного рисунку видно, інформація вводиться певними «порціями» (це показують маленькі ромби всередині великого – $1 \rightarrow n$), тобто навчальна діяльність здійснюється у певній послідовності, на основі поетапної технології навчання.

Слід підкреслити, що робота над будь-яким текстом, що відображає певний фрагмент культури, «будується» на основі інваріантної технології здійснення людиною діяльності (орієнтація в умовах діяльності – пізнання нового об'єкта діяльності – дії з його перетворення – рефлексія щодо результатів діяльності), але відбиває особливості її комунікативного виду, які полягають у тому, що для її реалізації необхідно засвоїти відповідні мовленнєві засоби.

Метою мотиваційно-цільового етапу є мотивація студентів до вивчення навчального матеріалу, визначення спільних цілей навчальної діяльності. На цьому етапі відбувається активізація знань і особистого досвіду студентів, з'ясування щодо того, чи мають студенти інтерес до опрацювання тексту, що вони знають з цієї теми, який у них рівень володіння іноземною мовою тощо. Така орієнтація допомагає належним чином побудувати стратегію роботи з текстом. Найбільш доцільними і випробуваними методами і видами завдань на цьому етапі є створення асоціограм, формулювання гіпотез стосовно змісту статті, формулювання ідей на основі застосування методу «мозкового штурму», опис ілюстрацій, картинок, рисунків, схем, діаграм тощо.

Метою комунікативно-пізнавального етапу є опрацювання змісту тексту в цілому з тим, щоб вилучити загальну інформацію; читання тексту в деталях для повного розуміння його змісту; активізація мовних засобів із застосуванням методів і завдань на рецептивну і репродуктивну мовленнєву діяльність, формування комунікативних навичок на основі тексту.

На комунікативно-діяльнісному етапі роботи з текстом використовуються переважно методи творчої діяльності (рольові ігри, дискусії, презентації, науково-дослідні проекти тощо) з тим, щоб активізувати і закріпити засвоєні знання і набути вміння у нових ситуаціях МКК.

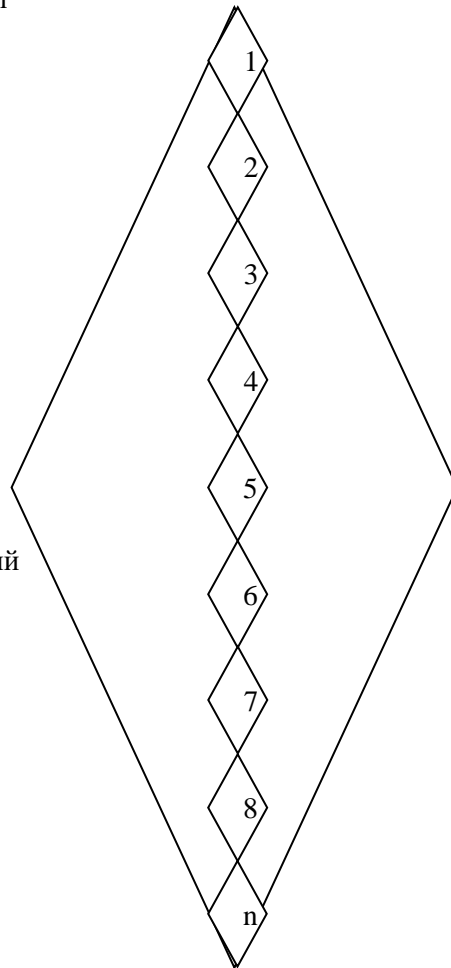
Метою рефлексивно-коригувального етапу є оцінювання і коригування викладачем результатів навчальної діяльності, усвідомлення студентами значення засвоєних знань і набутих умінь, а також необхідність їх подальшого поглиблення.

1. Мотиваційно-цільовий етап

2. Комунікативно-пізнавальний етап

3. Комунікативно-діяльнісний етап

4. Рефлексивно-коригувальний етап

1. Орієнтування студентів щодо теми тексту, рівня іншомовної підготовки

1.1. Активізація наявних знань і мовленнєвих умінь

1.2. Введення нових знань (культурологічних, лінгвістичних, соціолінгвістичних)

2. Робота над текстом:

2.1. Завдання на розуміння змісту тексту в цілому

2.2. Лексико-граматичні завдання на засвоєння змісту тексту в деталях

2.3. Лексико-граматичні завдання на активізацію засвоєних лінгвістичних засобів МКК

3. Евристичні та творчі завдання на використання засвоєних знань і набутих умінь у комунікативних ситуаціях МКК

4. Оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів (тести, завдання на контроль засвоєних знань і набутих умінь); їх коригування

Рис. 1. Модель управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі формування міжкультурної компетентності на основі іншомовного тексту

Отже, що застосування поетапної технології роботи над текстом забезпечує не тільки засвоєння мовленнєвих засобів комунікації, набуття комунікативних умінь, а й в цілому формування досвіду МКК. Тематична інформація тексту сприяє розумінню «картини світу» іншого народу, цінностей і особливостей іншої культури.

Висновки. На необхідності підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Міжнародні економічні відносини» до міжкультурної взаємодії у процесі вивчення іноземної мови акцентовано у державних документах і відповідному освітньому стандарті.

Міжкультурна комунікація розглядається як важлива форма соціальної комунікації та взаємодії представників різних культур, що здійснюється з метою взаємного пізнання, спільної діяльності та співпраці. Здатність до міжкультурної взаємодії забезпечить налагодження контактів з діловими партнерами і досягнення цілей економічного співробітництва.

Метою і результатом навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» є формування у студентів досвіду МКК у сфері професійної діяльності. У її змісті тісно переплетені між собою соціолінгвістичний, соціокультурний і комунікативно-діяльнісний складники.

Оскільки мова віддзеркалює «картину світу» носіїв іншої культури і є інструментом комунікації, то її вивчення доцільно організувати на засадах комунікативно-діялісного та культурологічного підходів, які визначають цілі, зміст, відповідні методи і форми навчальної діяльності студентів. Культурологічний підхід забезпечує засвоєння іноземної мови як невід'ємної частини іншої культури завдяки залученню у навчальні матеріали різнобічної країнознавчої інформації. Комунікативно-діялісний підхід сприяє розвитку мовленнєвих та комунікативних

умінь в ситуаціях міжкультурної взаємодії у сфері майбутньої професійної діяльності.

Для управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів представлено модель технології роботи над іншомовним текстом, що відбувається за етапами, які відтворюють послідовність виконання людиною комунікативного виду діяльності. Кожному етапу відповідають певні методи, завдання і форми навчальної діяльності студентів, які забезпечують не тільки засвоєння мовленнєвих засобів комунікації, набуття комунікативних умінь, а й в цілому формування досвіду МКК.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА:

Євдокімова-Лисогор Л.А. Підготовка майбутніх фахівців сфери туризму до міжкультурного діалогу у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Центральноукраїнський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кропивницький, 2018. 20 с.

Єрастова-Михалусь І. Б. Формування міжкультурної толерантності майбутніх магістрів з економіки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Центральноукраїнський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2016. 20 с.

Кожушко Світлана. Взаємодія як філософське й психологічне поняття. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1221>

Каган М. С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа). М. : Политиздат, 1974. 328 с.

Кричківська О. В. Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців зовнішньоекономічної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2015. 25 с.

Леонтьев А. А. Психология общения: пособ. для доп. образования. 2-е изд., испр. и доп. – М. : Смысл, 1997. 365 с.

Олексенко О. О. Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Глухівський нац. пед. ун-т ім. О. Довженка. Глухів, 2016. 23 с.

Петренко В. О. Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів до міжкультурної професійної взаємодії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харківський нац. економічний ун-т ім. С. Кузнеця. Харків, 2017. 236 с.

Токарева А. В. Формування міжкультурної компетентності у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності засобами інтерактивних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Класичний приватний ун-т. Запоріжжя, 2013. 20 с.

Філософський енциклопедичний словник / Нац. акад. наук України, ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. К. : Абрис, 2002. 742 с.

Хачатрян Є. Л. Формування міжкультурної дискурсивної компетентності майбутніх фахівців з економіки в процесі вивчення гуманітарних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04/ Харківський нац. економічний ун-т ім. С. Кузнеця, 2020. Харків. 210 с.

Bolten J. Marktchance Wirtschaftsdeutsch. Mittelstufe 2. Lehrhandbuch / J. Bolten. – Stuttgart–München–Düsseldorf–Leipzig : Ernst Klett Verlag – Edition Deutsch, 1999. 64 S.

Hofstede G. (1997). Lokales Denken, globales Handeln. Kulturen, Zusammenarbeit und Management. München: C. H. Beck.

Kolbina, T. (2016). Conceptual Grounds of Pedagogical Research of Cross-Cultural Communication Experience Formation of University Students. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*. Vol. 66. P. 123-128.

Kolbina, T.V., Formation of students' communicative competence in universities of Ukraine: Cross-cultural aspect / Oleksenko, O.O., Tsykina, D.S., Yevdokimova-Lysohor, L.A. *Espacios*. 2019. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85073687402&origin=resultslist>

REFERENCES

Bolten J. (1999). Marktchance Wirtschaftsdeutsch. Mittelstufe 2. Lehrhandbuch. Stuttgart–München–Düsseldorf–Leipzig : Ernst Klett Verlag – Edition Deutsch. 64 p. [in Ukrainian].

Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk / Nats. akad. nauk Ukrainy, in-t filosofii im. H. S. Skovorody. (2002). K. : Abrys. 742 p. [in Ukrainian].

Hofstede G. (1997). Lokales Denken, globales Handeln. Kulturen, Zusammenarbeit und Management. München: C. H. Beck. [in German].

Kahan M. S. (1974). Chelovecheskaia deiatel'nost (Oput systemnoho analiza). M. : Polytyzdat. 328 p. [in Ukrainian].

Khachatryan Ye. L. (2020). Formuvannia mizhkulturnoi dyskursyvnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z ekonomiky v protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Kharkivskiy nats. ekonomichniy un-t im. S. Kuznetsia. Kharkiv. 210 p. [in Ukrainian].

Kolbina, T. (2016). Conceptual Grounds of Pedagogical Research of Cross-Cultural Communication Experience Formation of University Students. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*. Vol. 66. P. 123-128. [in English].

Kolbina, T.V. (2019). Formation of students communicative competence in universities of Ukraine: Cross-cultural aspect / Oleksenko, O.O., Tsykina, D.S., Yevdokimova-Lysohor, L.A. *Espacios*. [in English]. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85073687402&origin=resultlist>

Kozhushko S. Vzaiemodiia yak filosofske y psykholohichne poniattia. [in Ukrainian]. URL : <https://social-science.uu.edu.ua/article/1221>

Krychivska O. V. (2015). Formuvannia mizhkulturnoi komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv zovnishnoekonomichnoi diialnosti : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Ternopilskiy nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka. Ternopil. 25 p. [in Ukrainian].

Leontev A. A. (1997). Psykholohiya obshchhenia: posob. dlia dop. obrazovaniia. 2-e yzd., yspr. y dop. M. : Smysl. 365 p. [in Ukrainian].

Oleksenko O. O. (2016). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh menedzheriv zovnishnoekonomichnoi diialnosti do mizhkulturnoi komunikatsii : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 / Hlukhivskiy nats. ped. un-t im. O. Dovzhenka. Hlukhiv. 23 p. [in Ukrainian].

Petrenko V. O. (2017). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh menedzheriv do mizhkulturnoi profesiinoi vzaiemodii : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Kharkivskiy nats. ekonomichniy un-t im. S. Kuznetsia. Kharkiv. 236 p. [in Ukrainian].

Tokarieva A. V. (2013). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti u maibutnikh menedzheriv zovnishnoekonomichnoi diialnosti zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Klasychniy pryvatnyi un-t. Zaporizhzhia. 20 p. [in Ukrainian].

Yerastova-Mykhalus I. B. (2016). Formuvannia mizhkulturnoi tolerantnosti maibutnikh mahistriv z ekonomiky : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Tsentralnoukrainskyy derzh. ped. un-t im. V. Vynnychenka. Kirovohrad. 20 p. [in Ukrainian].

Yevdokimova-Lysohor L.A. (2018). Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv sfery turyzmu do mizhkulturnoho dialohu u protsesi vyvchennia sotsiohumanitarnykh dystsyplin : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Tsentralnoukrainskyy derzh. ped. un-t im. V. Vynnychenka. Kropyvnytskyi. 20 p. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У державних документах і відповідному освітньому стандарті акцентовано на необхідності підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Міжнародні економічні відносини» до міжкультурної взаємодії у процесі вивчення іноземної мови. Міжкультурна комунікація розглядається як важлива форма соціальної комунікації та взаємодії представників різних культур, що здійснюється з метою взаємного пізнання, спільної діяльності та співпраці. Здатність до міжкультурної взаємодії забезпечить налагодження контактів з діловими партнерами і досягнення цілей економічного співробітництва. Метою і результатом навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» є формування у студентів досвіду МКК у сфері професійної діяльності. У її змісті тісно переплетені між собою соціолінгвістичний, соціокультурний і комунікативно-діяльнісний складники. Оскільки мова віддзеркалює «картину світу» носіїв іншої культури і є інструментом комунікації, то її вивчення доцільно організувати на засадах комунікативно-діялісного та культурологічного підходів, які визначають цілі, зміст, відповідні методи і форми навчальної діяльності студентів. Культурологічний підхід забезпечує засвоєння іноземної мови як невід'ємної частини іншої культури завдяки залученню у навчальні матеріали різнобічної країнознавчої інформації. Комунікативно-діялісний підхід сприяє розвитку мовленнєвих та комунікативних умінь в ситуаціях міжкультурної взаємодії у сфері майбутньої професійної діяльності. Для управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів представлено модель технології роботи над іномовним текстом, що відбувається за етапами, які відтворюють послідовність виконання людиною комунікативного виду діяльності. Кожному етапу відповідають певні методи і форми навчальної діяльності студентів.

Ключові слова: професійна підготовка, іноземні мови, культура, комунікація, міжкультурна компетентність.